

Каленюк К. В.,
викладач історії
ДНЗ «Здолбунівське вище професійне
училище залізничного транспорту»
м. Здолбунів

РОЗВИТОК SOFT SKILLS НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

На сьогоднішній день Національна доктрина розвитку освіти визначила головну мету державної політики щодо освітнього процесу. Вона полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти. Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства [3].

Сучасні тенденції в методиці навчання історії включають кілька ключових аспектів:

1) **Активне навчання.** Замість традиційної лекційної моделі викладання, сучасні методики акцентують на залученні здобувачів освіти будь-якого віку та рівня розвитку до активної участі в процесі навчання. Це може включати дискусії, групові проекти, рольові ігри та інші інтерактивні методи.

2) **Застосування технологій.** Сюди відносять використання сучасних технологій, таких як відеоматеріали, інтерактивні картки, онлайн-ресурси та віртуальні екскурсії, для того, щоб навчання історії було більш захоплюючим та доступним кожному.

3) **Збільшення міждисциплінарності.** Зближення історії з іншими галузями знань для розуміння історичних подій в широкому контексті.

4) **Підвищення акценту на критичне мислення і дослідницькі навички.** Розвиток у здобувачів освіти навичок аналізу

джерел, критичної оцінки інформації, формулювання аргументів та підтримки їх фактами.

5) Врахування різноманітності. Привернення уваги до різних перспектив історичних подій залежно від соціокультурного контексту, родової та етнічної приналежності, що дозволяє створити більш об'єктивне розуміння минулого.

6) Глобалізація історії. Вивчення історії у світлі глобальних зв'язків та взаємовпливу різних культур, цивілізацій та регіонів.

Ці тенденції спрямовані на те, щоб зробити навчання історії більш цікавим, зрозумілим і корисним.

Сучасні українські діти та молодь не мали досвіду навчатися у важких умовах, особливо таких, як сучасна російсько-українська війна. Політична ситуація внесла свої корективи як у інформаційному, так і освітньому просторі. Такі зміни впливають і на трансформацію ринку праці, створюючи нові вимоги до професійних компетенцій [5]. До останніх все частіше відносять так звані «soft skills» – це ті здібності та навички, які відповідають за наше соціальне життя та допомагають ефективно співпрацювати з іншими людьми. Щодо soft skills фундаментально висловився Ілон Маск: «Загалом люди отримують задоволення від взаємодії з іншими людьми. Якщо ви працюєте над проектом, до якого залучено команду, то вміння взаємодіяти – надважливе, а спілкування з іншими – найголовніший члендж» [6].

Цілий комплекс надпрофесійних навичок soft skills, серед яких уміння спілкуватися, працювати в команді, переконувати, вирішувати проблеми, приймати рішення, керувати своїм часом, критичне мислення, креативність, зумовлює *актуальність* їх розвитку в освітньому процесі [5].

На нашу думку історична наука є однією з тих дисциплін, під час вивчення якої кожен здобувач освіти може розвинути та поглибити свої soft skills навички.

Змінюються часи, люди, принципи, підходи і, звичайно, зміни приходять в освіту, яка відповідальна за успішність майбутнього покоління і добробут держави [1, с. 79-80]. Концепція Нової української школи, зазначає, що найбільш успішними на ринку праці будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, мати розвинений емоційний інтелект [2]. Так, метою освіти визначено

«різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності» [2, с. 5].

Погоджуємось із висновками Дубасової Г., яка зазначає, що «орієнтація педагогів на формування soft skills, не означає відмову від базових знань, вони необхідні, проте саме це допомагає дитині виробити звичку навчатися впродовж життя, бути щасливою та успішною» [1, с. 80]. Також вона стверджує, що формування soft skills є процесом тривалим і поступовим, і складніше всього відбувається формування таких умінь, як аналіз історичного матеріалу/джерел, складання ментальних карт, формулювання історичної оцінки подій та діяльності історичних діячів. Також варто наголосити на тому, що у сучасних здобувачів освіти присутній недостатній рівень сформованості комунікативних умінь.

Отож, які саме «гнучкі навички» можна сформувати та розвивати на уроках історії? Сюди можна віднести: вміння спілкуватися; залученість до спільної справи; гнучкість/адаптивність; продуктивність (ефективність); вміння спостерігати, слухати, аналізувати; критичне мислення, письмові навички, стресостійкість, емоційний інтелект, позитивне світосприйняття, емпатія, комунікативність, вміння переконувати, storytelling тощо.

Розглянемо більш детально деякі з них.

Навички критичного мислення сьогодні є життєво необхідними. Адже останнім часом проблема розвитку критичного мислення як моделі для навчання і виховання громадян суспільства майбутнього перебуває в центрі уваги зарубіжних і вітчизняних педагогів [4]. Термін «критичне мислення» – це більше, ніж вміння мислити ясно, раціонально та самостійно. Критичне сприйняття історичної інформації означає можливість сформувати власну думку, незалежну від зовнішніх факторів. Мова йде про вміння шукати логічне пояснення тим чи іншим ситуаціям без емоцій. Разом з тим не варто забувати, що це поняття охоплює здатність бути відкритим до інших точок зору та думок. Здобувачі освіти можуть навчатися аналізувати історичні події, розуміти їхні причини та наслідки, а також оцінювати різні точки зору.

Також вважаємо, що викладачі повинні створювати такі уроки, що сприятимуть обговоренню історичних тем та стимулюватимуть здобувачів освіти до висловлення своїх думок і поглядів. Комунікація – важлива частина успіху в усіх сферах життя. Для розвитку комунікативних здібностей варто використовувати на уроках історії такі методи роботи як: дебати; ток-шоу; робота у групах (групові проекти, ділові ігри). Спільна робота над певним питанням допоможе ширше поглянути на проблему, сформує навички співпраці, командної роботи.

Щоб розвинути креативність у здобувачів освіти викладач на сьогодні має для того різноманітні можливості. Для цього на уроках історії можна моделювати нестандартні комунікативні ситуації і заохочувати до нестандартного підходу у їх розв’язанні; давати креативні домашні завдання; створювати лепбуки та мудборди; вводити в урок різноманітні вправи для розвитку креативності.

Аналіз інформації. На уроках історії здобувачі освіти можуть вчитися шукати необхідну інформацію, розрізняти та оцінювати її достовірність, користуватися нею для формулювання своїх висновків. Під час роботи з медіаджерелами важлива роль належить визначенню автора джерела і його позиції, мети створення документа, з’ясування типу джерела (інформаційне чи пропагандистське), критична оцінка змісту, власна історична оцінка.

Ситуації у сучасному житті можуть бути найнеочікуванішими. Саме тому, неабияк цінується вміння адаптуватися до різних сценаріїв, швидко змінювати плани, підлаштовуватися під нові обставини та йти вперед попри все. Допоможуть у цьому такі навички як адаптивність і гнучкість. Використання різноманітних методів навчання може допомогти здобувачам освіти вчитися адаптуватися до різних ситуацій та способів представлення інформації, розвивати дивергентне мислення.

Крім того, уроки історії стимулюють розвиток лідерських якостей. Це можна спостерігати тоді, коли здобувачі освіти приймають на себе відповідальність за організацію групових діяльностей або виступають у ролі модераторів обговорень.

Таким чином, важливість формування та застосування soft skills на уроках історії не лише покращує якість навчання, а й сприяє їх успішності, підвищує мотивацію до вивчення історії, навчає здобувачів освіти бути дослідниками, робить їх конкурентоспроможними в майбутньому, готує до життя в сучасному

світі. Отож, отримані на уроках історії навички стають для здобувача освіти універсальними, а сам викладач виступає не лише у ролі креативного вчителя, а й фасилітатора, коуча, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії кожного учня.

Література:

1. Дубасова Г. Формування навичок Soft Skills на уроках історії. *Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 10 травня 2023 р. / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2023. 305 с.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 10.05.2024).
3. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2024 р.).
4. Садкова Н. Я. Технологія розвитку критичного мислення. URL: https://nsadkova.blogspot.com/p/blog-page_73.html (дата звернення: 12.05.2024).
5. Степчина Н. П. Розвиток «Soft skills» учителями-словесниками як основи життєвих компетентностей учнів. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Обрії педагогічних знань: теорія, новації, практика: тези доп., 09 червн. 2020 р., Миколаїв / Центр Прогресивної Освіти «Генезум»*. URL: <https://genezum.org/library/rozvytok-soft-skills-uchytelyamy-slovesnykamy-yak-osnovy-jyttevyh-kompetentnostey-uchniv> (дата звернення: 11.05.2024).
6. SOFT SKILLS: Чому ці навички такі важливі сьогодні? URL: <https://jobs.innovecs.com/uk/blog/soft-skills-vazhlyvi-syogodni/> (дата звернення: 12.05.2024).